

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ  
ЕКОНОМІКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІОТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ**

(назва освітньої компоненти)

для здобувачів вищої освіти 4 курсу денної форми здобуття освіти (2023-2024 н.р.)  
освітньої програми «**Біотехнологія**»

(назва освітньої програми)

спеціальності «**073 Менеджмент**»

(шифр, назва спеціальності)

галузі знань «**162 Біотехнології та біоінженерія**»

(шифр, назва галузі знань)

Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва рівня вищої освіти)

**ВИКЛАДАЧІ**



**Посилкіна Ольга Вікторівна**

yezjf@nuph.edu.ua



**Лісна Анастасія Геннадіївна**

yezjf@nuph.edu.ua

- 1. Назва закладу вищої освіти та підрозділу:** Національний фармацевтичний університет, кафедра управління та забезпечення якості у фармації.
- 2. Адреса кафедри:** Україна, м. Харків, 61140, вул. О. Невського, 18, Тел.: (+38057) 771-81-47.
- 3. Веб-сайт кафедри:** <http://quality.nuph.edu.ua>
- 4. Інформація про викладачів:**

**Посилкіна Ольга Вікторівна**

Доктор фарм. наук, канд. економ. наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, професор каф. Управління та забезпечення якості у фармації Національного фармацевтичного університету. Досвід науково-педагогічної діяльності – 40 років. Викладає освітні компоненти: «Оцінка та управління ризиками в наукових дослідженнях» (PhD); «Економіка і організація діяльності закладів охорони здоров'я і фармацевтичних організацій» (магістри), «Формування бізнес моделі і економічне управління закладами охорони здоров'я і фармацевтичними організаціями» (магістри); «Фінансовий і інвестиційний менеджмент»; (магістри); «Економіка, планування, організація хіміко-фармацевтичного виробництва» (магістри); «Економіка і організація біотехнологічних виробництв» (бакалаври); «Економіка підприємства» (бакалаври), «Економіка і фінанси підприємства» (бакалаври) та ін. Наукові інтереси: інноваційно-інвестиційна діяльність та управління персоналом на фармацевтичних підприємствах; комерціалізація та захист інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі; економіка якості; фармацевтична логістика; фінансово-економічна діагностика діяльності фармацевтичних підприємств.

**Лісна Анастасія Геннадіївна**

Кандидат фармацевтичних наук, доцент закладу вищої освіти кафедри управління та забезпечення якості у фармації Національного фармацевтичного університету. Досвід наукової діяльності – 8 років, досвід науково-педагогічної діяльності – 8 років. Читає курс лекцій,

проводить практичні та семінарські заняття з дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці в галузі та безпека життєдіяльності», «Безпека життєдіяльності та охорона праці», «Охорона праці в галузі та цивільний захист», «Формування бізнес-моделі та економічне управління організацією», «Економіка та організація біотехнологічних виробництв», «Логістика» та ін. Наукові інтереси: фармацевтична логістика, управління безпекою та охороною праці у фармацевтичній галузі, економіка закладів охорони здоров'я.

**5. Консультації:** відбуваються згідно з розкладом он-лайн, який розміщено на сайті кафедри управління та забезпечення якості у фармації за посиланням <https://quality.nuph.edu.ua/>.

**6. Анотація освітньої компоненти:** Освітня компонента є обов'язковою в програмі підготовки здобувачів спеціальності «Біотехнології та біоінженерія» за освітньою програмою «Біотехнологія». Освітня компонента «Економіка та організація біотехнологічних виробництв» сприяє вмінню обґрунтовувати рішення завдань у забезпеченні результативності діяльності фармацевтичного підприємства завдяки підвищенню ефективності використання його ресурсів.

**7. Мета викладання освітньої компоненти:** Метою викладання є вивчення економічного стану фармацевтичної галузі та перспектив її розвитку; вивчення складу основних засобів; розрахунок показників руху, фізичного стану та ефективності використання основних засобів; визначення шляхів покращання основних засобів; вивчення суті та складу оборотних засобів підприємства; визначення нормативів формування запасів різних видів; розрахунок показників ефективності використання оборотних засобів; ознайомлення з питаннями організації праці та заробітної плати; вивчення механізму формування собівартості фармацевтичної продукції; вивчення механізму формування цін на фармацевтичну продукцію; складання бізнес-плану тощо.

**8. Компетентності відповідно до освітньої програми:** проведення лекцій і практичних занять.

**Soft- skills / Загальні компетентності (ЗК):**

ЗК 1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

**Hard-skills / Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):**

ФК 7 Врахування комерційного та економічного контексту при проектуванні виробництв біотехнологічних продуктів різного призначення (промислового, харчового, фармацевтичного, сільськогосподарського тощо).

**9. Програмні результати навчання:**

ПРН 13. Вміти здійснювати техніко-економічне обґрунтування виробництва біотехнологічних продуктів різного призначення (визначення потреби у цільовому продукті і розрахунок потужності виробництва).

ПРН 20. Вміти розраховувати основні критерії оцінки ефективності біотехнологічного процесу (параметри росту біологічних агентів, швидкість синтезу цільового продукту, синтезувальна здатність біологічних агентів, економічний коефіцієнт, вихід цільового продукту від субстрату, продуктивність, вартість поживного середовища тощо).

ПРН 22. Вміти враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час формування технічних рішень. Вміти використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

**10. Статус освітньої компоненти:** Обов'язкова.

**11. Пререквізити освітньої компоненти:** «Вища математика», «Обчислювальна математика та програмування», «Процеси та апарати біотехнологічних виробництв».

**12. Обсяг освітньої компоненти:** 4,5 кредити ЄКТС 135 годин: 64 години аудиторних занять, з них – 15 годин лекцій, 49 годин – практичних занять. 71 година самостійної роботи.

**13. Організація навчання:**

**Формат викладання освітньої компоненти:** он-лайн.

**Зміст освітньої компоненти:**

**Змістовий модуль 1. Підприємство та його ресурсне забезпечення і результати діяльності**

**Тема 1. Техніко-економічна характеристика біотехнологічних виробництв. Виробниче підприємство - основа економіки**

Предмет, об'єкт, задачі дисципліни «Економіка та організація біотехнологічних виробництв». Поняття промисловості та галузі. Місце фармацевтичної галузі в національній економіці України. Внутрішньогалузева структура фармацевтичної галузі. Види фармацевтичних підприємств. Техніко-економічні особливості фармацевтичної галузі. Загальна характеристика виробничого підприємства. Внутрішня та зовнішня сфера підприємств. Види підприємств в залежності від форми власності. Цілі підприємства і його головні задачі. Класифікація підприємств і основні її ознаки. Загальна та виробнича структура підприємства. Типи виробничої структури. Напрямки удосконалення виробничої структури фармацевтичного підприємства.

### **Тема 2. Основні засоби**

Економічна сутність основних засобів. Класифікація основних засобів. Види основних засобів. Структура основних засобів у фармацевтичній галузі. Методи оцінки та обліку основних засобів. Знос основних засобів. Види зносу. Сутність амортизації. Норма амортизації. Методи нарахування амортизації. Показники використання основних засобів. Шляхи удосконалення використання основних засобів.

### **Тема 3. Оборотні засоби**

Економічний зміст оборотних засобів. Головні економічні принципи організації та формування оборотних засобів. Групування оборотних засобів у фармацевтичній галузі. Структура оборотних засобів у фармацевтичній галузі. Джерела формування оборотних засобів. Нормування оборотних засобів. Методи нормування оборотних засобів. Розрахунок поточного, страхового і транспортного запасу сировини та матеріалів. Показники використання оборотних засобів. Шляхи прискорення обіговості оборотних засобів у фармацевтичній галузі.

### **Тема 4. Праця та заробітна плата**

Характеристика кадрів і трудових ресурсів. Структура кадрів у фармацевтичній галузі. Керівники і фахівці. Службовці. Молодший обслуговуючий персонал. Охорона. Учні. Визначення професії, спеціальності, кваліфікації. Розрахунок кадрів на підприємстві. Розрахунок балансу робочого часу. Обіг кадрів. Сутність продуктивності праці. Виріток. Методи розрахунку продуктивності праці. Визначення оплати праці. Принципи організації оплати праці. Основні елементи організації оплати праці. Заохочення праці. Сутність доплати і її види.

### **Тема 5. Інвестиційні ресурси підприємства**

Сутність інвестицій. Об'єкт інвестиційної діяльності. Суб'єкт інвестиційної діяльності. Визначення інвестиційного циклу. Розробка варіантів інвестиційних проектів. Методи оцінки інвестиційних проектів. Фінансове забезпечення інвестиційних проектів. Фінансовий лізинг.

### **Тема 6. Витрати і собівартість продукції**

Сутність собівартості і її значення. Види собівартості. Класифікація витрат, які визначають собівартість продукції. Групування витрат по економічних елементах. Групування витрат по статтям калькуляції. Структура витрат у собівартості продукції у фармацевтичній галузі. Зміст калькуляційних статей. Методи калькулювання собівартості продукції. Аналіз факторів і напрямків зниження витрат на виробництво фармацевтичної продукції. Головні показники зниження собівартості продукції.

### **Тема 7. Ціни та ціноутворення у ринкових умовах**

Сутність ціни. Функції ціни. Види цін. Структура вільної відпускну ціни. Принципи ціноутворення. Порядок ціноутворення. Етапи ціноутворення. Розробка цінової стратегії. Методи коригування цін. Особливості ціноутворення у фармацевтичній галузі.

### **Тема 8. Фінансово-економічна результативність та ефективність діяльності підприємства**

Роль і місце прибутку в економіці підприємства. Головні напрямки зростання прибутку на фармацевтичних підприємствах. Методи розрахунку прибутку: метод прямого розрахунку і аналітичний метод. Поняття рентабельності виробництва та рентабельності продукції. Економічне значення рентабельності, показники рентабельності. Механізм формування операційного прибутку. Етапи здійснення операційної діяльності. Центри витрат і центри прибутку. Механізм управління прибутком підприємства в процесі фінансової діяльності.

## Змістовий модуль 2. Організація біотехнологічних виробництв

### Тема 9. Організація технічної підготовки виробництва

Поняття та зміст технічної підготовки виробництва. Види технічної підготовки виробництва. Основні стадії технічної підготовки виробництва. Зміст і задачі технологічної підготовки виробництва. Стадії технологічної підготовки виробництва. Організаційно-економічна підготовка виробництва. Показники та шляхи прискорення технічної підготовки виробництва.

### Тема 10. Організація виробничого процесу

Поняття виробничого процесу. Види процесів. Структура виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Виробничий цикл і його структура. Види руху предметів праці. Шляхи скорочення виробничого циклу. Характеристика типів виробництв. Виробнича структура підприємства. Вимоги до виробничої структури. Напрямки удосконалення виробничої структури підприємства. Поняття потокового виробництва і його ознаки. Класифікація та характеристика поточкових ліній. Ефективність потокового виробництва. Умови створення потокового виробництва. Показники потокового виробництва. Особливості організації автоматизованого виробництва.

### Тема 11. Організація технічного обслуговування виробництва

Роль допоміжних господарств в організації виробничого процесу. Організація ремонтного господарства. Техніко-економічні показники ремонтного господарства підприємства. Шляхи підвищення ефективності ремонтного господарства. Організація енергетичного господарства підприємства. Напрямки удосконалення енергогосподарства. Організація транспортного господарства і його задачі. Техніко-економічні показники планування транспортного господарства. Організація складського господарства. Основні показники, які характеризують роботу складів. Шляхи удосконалення складського господарства.

### Тема 12. Організація праці на підприємстві

Сутність і задачі організації праці. Поняття розподілу праці. Основні правила організації праці. Організація та обслуговування робочих місць. Основні вимоги до планування робочого місця. Вибір форми обслуговування робочого місця. Атестація робочого місця і її головні задачі. Умови праці та їх роль у підвищенні продуктивності праці. Особливості організації праці керівників, фахівців і службовців. Дисципліна праці. Показники оцінки рівня організації праці. Значення і задачі технічного нормування праці. Класифікація витрат робочого часу. Методи і порядок розрахунку норм витрат праці. Категорії норм часу, норм виробки, нормативу чисельності, норм обслуговування. Методи вивчення витрат робочого часу. Фотографія робочого дня. Хронометраж. Фотохронометраж. Нормування праці керівників, спеціалістів, службовців.

### Тема 13. Організація контролю виробництва якості лікарських засобів

Поняття якості лікарських засобів. Критерії якості лікарських засобів. Фактори, що впливають на якість лікарських засобів. Органи та служби контролю якості лікарських засобів в Україні. Державна система стандартизації та сертифікації якості продукції.

#### Семестровий диф. залік

#### 14. Види та форми контролю:

##### Види та форми контролю:

*Поточний контроль:* усне опитування, складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач тощо.

*Контроль змістового модуля:* складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач тощо.

*Форма семестрового контролю:* семестровий диф. залік.

*Умови допуску до контролю змістового модуля:* для допуску до контролю змістового модулю 1-2 необхідна наявність мінімальної кількості балів за темами 1-13 та результати за контроль змістового модулю 1-2.

*Умови допуску до семестрового контролю:* поточний рейтинг більше 60 балів, відсутність невідпрацьованих пропусків практичних занять, виконання всіх вимог, які передбачені робочою програмою освітньої компоненти.

**15. Система оцінювання з освітньої компоненти:** оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою: поточний контроль – 4-6 балів за тему за практичними та семінарськими заняттями, змістовий модуль 1 - 8-22 балів.

Результати семестрового контролю у формі семестрового заліку оцінюються за 100-бальною, недиференційованою шкалою («зараховано», «не зараховано») та за шкалою ECTS.

**Бали з освітньої компоненти нараховуються за таким співвідношенням:**

Види оцінювання	Максимальна кількість балів (% від кількості балів за модуль - для змістових модулів)
<b>Модуль 1</b>	
Змістовий модуль 1: Підприємство та його ресурсне забезпечення і результати діяльності. - оцінювання тем (1-8) (робота на заняттях 1-8): робота на заняттях (усне опитування, складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач); - контроль змістового модуля 1 (складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач)	60 (60 %)
Змістовий модуль 2: Організація біотехнологічних виробництв. - оцінювання тем (9-13) (робота на заняттях 9-13): робота на заняттях (усне опитування, складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач); контроль змістового модуля 2 (складання тестових завдань, вирішення ситуаційних (розрахункових) задач)	40 (40 %)
Семестровий диф. контроль з модуля 1	100

**Самостійна робота здобувачів вищої освіти оцінюється під час поточного контролю та під час контролю змістового модуля.**

**16. Політики освітньої компоненти:**

*Політика щодо академічної доброчесності.* Ґрунтується на засадах академічної доброчесності, наведених в ПОЛ «Про заходи щодо запобігання випадків академічного плагіату у НФаУ» (<https://nuph.edu.ua/akademichna-dobrochesnist/>). Списування при оцінюванні успішності здобувача вищої освіти під час контрольних заходів на практичних (семінарських) заняттях, контролю змістових модулів та семестрового екзамену заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати (наукові доповіді, есе, презентації) повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її не зарахування викладачем.

*Політика щодо відвідування занять.* Здобувач вищої освіти зобов'язаний відвідувати навчальні заняття (ПОЛ «Про організацію освітнього процесу НФаУ») (<https://nuph.edu.ua/polozhennya-shhodo-organizacii-osvitnogo-procesu-u-nfau/>) згідно з розкладом (<https://nuph.edu.ua/rozklad-zanyat/>), дотримуватися етичних норм поведінки.

*Політика щодо дедлайнів, відпрацювання, підвищення рейтингу, ліквідації академічної заборгованості.* Відпрацювання пропущених занять здобувачем вищої освіти здійснюється відповідно до ПОЛ «Положення про відпрацювання студентами пропущених навчальних занять та порядок ліквідації академічної різниці в навчальних планах у НФаУ» ([https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/pol-a2.2-10-182\\_polozhennja-pro-vidpracjuvannja-propushhenih-zanjat-ta-porjadok-likvidacii-akademichnoi-riznici-1.pdf](https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/pol-a2.2-10-182_polozhennja-pro-vidpracjuvannja-propushhenih-zanjat-ta-porjadok-likvidacii-akademichnoi-riznici-1.pdf)) згідно з встановленим на кафедрі графіком відпрацювань пропущених занять. Підвищення рейтингу та ліквідація академічної заборгованості з освітньої компоненти здійснюється здобувачами освіти відповідно до порядку, наведеного в ПОЛ «Про порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у НФаУ» ([https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/pol-a2.2.-32-031\\_polozhennja-pro-porjadok-ocinjvannja-rezultativ-navchannja-zvo-u-nfau-red.05-2022.pdf](https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/pol-a2.2.-32-031_polozhennja-pro-porjadok-ocinjvannja-rezultativ-navchannja-zvo-u-nfau-red.05-2022.pdf)). Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених

кафедрою для виконання видів письмових робіт з освітньої компоненти. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку – до 20% від максимальної кількості балів за даний вид роботи.

*Політика щодо оскарження оцінки з освітньої компоненти (апеляції).* Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження (апеляцію) оцінки з освітньої компоненти, отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до ПОЛ «Положення про оскарження результатів семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти у НФаУ» ([https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/pol-a2.2-38-050\\_polozhennja-pro-oskarzhennja-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolju-znan-zdobuvachami-vishhoi-osviti-u-nfau-red.01-2021.pdf](https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/pol-a2.2-38-050_polozhennja-pro-oskarzhennja-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolju-znan-zdobuvachami-vishhoi-osviti-u-nfau-red.01-2021.pdf)).

*Політика щодо визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здобувачами вищої освіти.* Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здобувачами вищої освіти здійснюється відповідно до ПОЛ «Про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здобувачами вищої освіти у НФаУ» ([https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/pol-a2.3-32-208\\_polozhennja-pro-porjadok-viznannja-rezultativ-navchannja-otrimanih-shljahom-neformalnoi-ta-informalnoi-osviti-red.02-2022.pdf](https://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/pol-a2.3-32-208_polozhennja-pro-porjadok-viznannja-rezultativ-navchannja-otrimanih-shljahom-neformalnoi-ta-informalnoi-osviti-red.02-2022.pdf) ). Для оцінювання результатів неформального та/або інформального навчання здобувача вищої освіти атестаційна комісія визначає обсяг і методи демонстрації та вимірювання цих результатів навчання з урахуванням їх змісту та можливої специфіки. Методи демонстрації та вимірювання результатів неформального та/або інформального навчання заявника можуть відрізнятися від методів, які застосовуються для здобувачів освіти в рамках відповідної освітньої програми, водночас вони повинні забезпечувати змістову валідність оцінювання. Атестаційна комісія приймає рішення про визнання результатів неформального та/або інформального навчання здобувача, якщо за підсумками оцінювання підтверджено відповідність цих результатів результатам навчання, передбаченим відповідною освітньою програмою.

#### 17. Інформаційне та навчально-методичне забезпечення освітньої компоненти:

<p><b>Обов'язкова література</b></p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Економіка, планування та організація хіміко-фармацевтичного підприємства: підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.В. Посилкіна, О.В. Доровський, Ю.С. Братішко та ін. Харків: НФаУ: Вид-во Золоті сторінки, 2016. 472 с.</li> <li>2. Економічне управління підприємством : навч. посіб. / О. В. Посилкіна, В. Г. Котлярова, О. В. Гладкова. Харків: НФаУ, 2020. 281 с.</li> <li>3. Посилкіна О.В., Доровський О.В., Братішко Ю.С. та ін. Економіка, планування та організація хіміко-фармацевтичного виробництва: підруч. для студентів вищ. навч. закл. Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2016. 472 с..</li> </ol>
<p><b>Додаткова література для поглибленого вивчення освітньої компоненти</b></p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Економічне управління підприємством: навч. посіб. / Н.М.Євдокимова, Л.П. Батенко, В.А. Верба та ін. К.: КНЕУ, 2011. 327с.</li> <li>2. Ларка Л.С. Економічне управління підприємством: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 051 «Економіка». Х.: НТУ «ХП», 2017. 84 с.</li> <li>3. Планування хіміко-фармацевтичного виробництва : навч. посіб. / О.В. Посилкіна, О.В. Доровський, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, В. Г. Котлярова. Х. : Вид-во НФаУ, 2017. 306 с.</li> <li>4. Посилкіна О. В. Економіка підприємства. Частина 1 : навч. посіб. Харків : НФаУ, 2020. 176 с.</li> <li>5. Посилкіна О.В., Гладкова О.В. Удосконалення системи показників оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств — виробників лікарських засобів з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансового аналізу. Бізнес-інформ. 2020. №2. с.236-245.</li> <li>6. Посилкіна О.В., Котлярова В.Г. Формування моделі організації виробничої системи фармацевтичного підприємства.</li> </ol>

	<p>Управління, економіка та забезпечення якості в фармацевті. 2018. №4. С. 68-75.</p> <p>7. Посилкіна О.В., Літвінова О.В., Лісна А.Г. Актуальність упровадження логістичного підходу до управління інноваційною діяльністю при розробці та реєстрації лікарських засобів для лікування коронавірусної хвороби (COVID-19). Соціальна фармацевція в охороні здоров'я. 2020. Т. 6, № 3. С.8-17.</p> <p>8. Posilkina O., Lisna A., Litvinova O. Current aspects of the development of vaccination logistics. Norwegian journal of development of the international science. 2021. № 59. с.36-44.</p>
<p><b>Актуальні електронні інформаційні ресурси (журнали, сайти тощо) для поглибленого вивчення освітньої компоненти</b></p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сайт кафедри управління та забезпечення якості у фармацевті НФаУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <a href="http://quality.nuph.edu.ua/">http://quality.nuph.edu.ua/</a>.</li> <li>2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="http://www.ukrstat.gov.ua/">http://www.ukrstat.gov.ua/</a></li> <li>3. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="http://rada.gov.ua">http://rada.gov.ua</a></li> <li>4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="https://www.mof.gov.ua/uk">https://www.mof.gov.ua/uk</a></li> <li>5. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA">https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA</a></li> <li>6. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-okhoroni-zdorovya-ukraini">https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-okhoroni-zdorovya-ukraini</a></li> <li>7. Офіційний сайт бібліотеки ім. Вернадського [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="http://nbuv.gov.ua/">http://nbuv.gov.ua/</a></li> <li>8. Менеджмент. Бізнес. – <a href="http://www.management.com.ua">www.management.com.ua</a>.</li> <li>9. Науково-технічна бібліотека. Читальня on-line. <a href="http://library.tu.edu.te.ua">http://library.tu.edu.te.ua</a></li> <li>10. Економіка розвитку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <a href="http://www.ed.ksue.edu.ua/er/uer/index.html">http://www.ed.ksue.edu.ua/er/uer/index.html</a></li> </ol>

**18. Програмне забезпечення освітньої компоненти :** Програма Office Standart ; Програма для організації відеоконференцій ZOOM; Модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище MOODLE.